

רמב"ן – פרשנות חובקת עולמות

יהודה טרופר (yehudatr@gmail.com) שיעור מס' 168

הרב אהרון ליכטנשטיין זצ"ל, מבקשי פניך

הרמב"ן בשבילי הוא דמות אדירה לפי כל קנה מידה. כמובן, אני יודע, יש גם גדולי עולם אחרים, אבל את הרמב"ן אני מעריץ. אמרתי פעם, בשעה שלימדתי רמב"ן בשיבה, ואני אומר זאת גם היום, לו אבד הספר 'מורה נבוכים', היה זה הפסד אבל לא כביר; עם ישראל היה מחזיק מעמד. אבל אם פרושו של הרמב"ן לתורה היה הולך לאיבוד אני מרגיש שהייתה קטסטרופה ... דמותו של הרמב"ן ופירושו לתורה מעמידים את עולמו הרוחני של עם ישראל.

תפילת יעקב אבינו לפי הפרד"ס של רמב"ן

רמב"ן בראשית מ"ג, יד

"ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין" - נראה על דרך הפשט כי לא היה שמעון רצוי אביו בעבור דבר שכם, ולכך לא אמר את שמעון בני ואת בנימין, כי לא יזכרנו בשמו, וכאשר עזבו במצרים ימים רבים, אילו היה בביתו לחם לא שלח עדיין את בנימין וינחהו במצרים.

ורש"י כתב: רוח הקדש נצנצה בו לרבות את יוסף. ובבראשית רבה (צב ג) גם כן אמרו: "ושלח לכם את אחיכם" - זה יוסף, "אחר" - זה שמעון. ונכון הוא כי נתן דעתו בעת התפלה להתפלל סתם גם על האחר אולי עודנו חי.

ולשון אחר דרשו שם בבראשית רבה אמרו: רבי יהושע בן לוי פתר קריא בגליות.
"וא-ל-ש-די יתן לכם רחמים לפני האיש" - זה הקדוש ברוך הוא שנאמר (שמות טו ג) "ה' איש מלחמה", וכתוב (תהלים קו מו) "ויתן אותם לרחמים".
"ושלח לכם את אחיכם" - אלו השבטים,
"אחר ואת בנימין" - זה יהודה ובנימין.
"ואני כאשר שכלתי" - בחורבן ראשון,
"שכלתי" - בחורבן שני,
לא אשכל עוד! זה לשונם ז"ל.

והכונה כי ירידת יעקב למצרים ירמוז לגלותינו ביד אדום כמו שאפרש, וראה הנביא הענין מתחלתו והתפלל סתם לשעה ולדורות.

והכתוב זה כפי מדרשם יש לו סוד גדול. כי אמר "וא-ל-ש-די" במדת הדין, "יתן לכם רחמים" שלפניו, יעלה אתכם ממדת הדין למדת רחמים. והמשכיל יבין.

חכם אברהם אזולאי, אהבה בתענוגים, אבות סוף פרק ה'.

"ובה תחזה" - שכל מושכלות שהאדם משכיל ומעיין ימצא הכל רומז בתורה, שהתורה היא כמו המראה המאירה זכה וברה, שכל הצורות שיעמדו כנגדה יראה בה כל אחד כפי צורתו, כן התורה כל אחד ואחד מראה בה פירוש כפי שכלו, ויראה בה הצורה ההיא. כי יש בתורה שישים ריבוא פירושים, כי כל אחד משישים ריבוא נשמות קבל פירוש אחד בתורה, כפי הפשט וכפי הרמז וכפי הדרש וכפי הסוד, וכל נשמה ונשמה תפרש בתורה הפירוש שקבלה, ויראה בתורה הפירוש ההוא כמו המראה שמראה כל צורות בני אדם בה ועם היות צורות מתחלפות.